

Barnefamiliene:

De høyeste og laveste inntektene finner vi i Oslo

40

Det er til dels betydelige regionale inntektsforskjeller mellom barnefamiliene i Norge. Barnefamilier bosatt i Oslo, Akershus og Rogaland har en vesentlig høyere inntekt enn barnefamilier bosatt i Nord-Trøndelag, Agderfylkene og innlandsfylkene Oppland og Hedmark. En tobarnsfamilie i Oslo hadde i 1994 en inntekt etter skatt som var 88 000 kroner høyere enn det en tilsvarende familie i Oppland hadde. De fylkene der inntektsnivået er høyest, er også de fylkene der inntektsforskjellene innen barnefamiliene er størst. Den aller jevneste inntektsfordelingen blant barnefamiliene finner en i Sogn og Fjordane.

Jon Epland og Terje Erstad

I denne artikkelen skal vi se på ulikheter i inntektsnivå og inntektsfordeling for barnefamilier i de ulike fylkene. Vi begrenser oss til å se på par med barn, og da nærmere bestemt *ektepar med barn*. Dette er gjort fordi datagrunnlaget er registeropplysninger som kun gir opplysninger om familiesammensetning, og ikke om husholdningssammensetning.¹ Dette betyr at samboere med barn ikke er med i statistikken. De langt fleste parene som har barn under 17 år, er imidlertid ektepar. Opplysninger fra Inntekts- og formuesundersøkelsen 1994, der en også har opplysninger om faktisk husholdningssammensetning, viser at blant alle par med barn i alderen 0-16 år, er vel 80 prosent ektepar, mens de resterende 20 prosent er samboere. Tall fra samme undersøkelse viser ellers at den viktigste forskjellen mellom samboere og ektepar med barn er at ekteparene er noe mer "etablerte" enn samboerne. De har noe høyere husholdningsinntekt, de har flere barn og hovedpersonen i husholdningen er noe eldre.

I tillegg har vi gjort en annen avgrensning. Vi ser kun på ektepar med to barn i alderen 0-16 år. Ved å sammenligne inntektsnivået til familier som er like store, unngår en å måtte foreta problematiske korrigeringer for ulikheter i familiestørrelse, for eksempel ved bruk av såkalte forbruksvekter (se diskusjonen om dette i NOU 13/96: "Offentlige overføringer til barnefamilier"). Familiestatistikken viser ellers at det er mest vanlig for norske ektepar å ha to barn. I 1994 var det i Norge 129 000 familier bestående av ektepar med to barn under 17 år. Dette var 27 prosent av alle barnefamilier i Norge.

Familietypen "ektepar med to barn" er imidlertid ikke like representativ for barnefamiliene i alle deler av landet. Tall fra befolkningsstatistikken tyder på at andelen av ektepar med

to barn blant barnefamiliene er lavere i Finnmark enn for eksempel i Sogn og Fjordane og Agderfylkene. Vi vet blant annet at det er mindre vanlig for barna å bo sammen med begge foreldrene i Oslo og de tre nordligste fylkene, enn i Sogn og Fjordane. Vi vet også at det er mer vanlig at foreldrene er samboende i noen strøk av landet, for eksempel Trøndelag og Nord-Norge, enn i andre (Vestli 1996b). Mens nesten halvparten av alle barn under 18 år i Finnmark bor sammen med kun den ene av foreldrene eller i familier der foreldrene ikke er gifte (dvs. samboere), var dette tilfelle for kun hvert fjerde barn i Sogn og Fjordane.

Høyest familieinntekt i Oslo, Akershus, Rogaland og Finnmark

En norsk tobarnsfamilie hadde i 1994 en familieinntekt etter skatt på 334 000 kroner i gjennomsnitt. Det er familier bosatt i Oslo, Akershus, Rogaland og, kanskje litt overraskende, Finnmark som har den høyeste familieinntekten. Gjennomsnittsinntekten til en tobarnsfamilie i Oslo var i 1994 på 389 000 kroner, eller 17 prosent høyere enn landsgjennomsnittet.

De laveste familieinntektene har tobarnsfamiliene som bor i innlandsfylkene Oppland og Hedmark, i Agderfylkene og Nord-Trøndelag. Gjennomsnittlig inntekt etter skatt for tobarnsfamiliene i Oppland og Aust-Agder var i 1994 på 301 000 kroner. Dette var 11 prosent under landsgjennomsnittet og 29 prosent lavere enn gjennomsnittet for tilsvarende familietyper bosatt i Oslo.

Når en skal prøve å anslå en families økonomiske ressurser, er det relevant å legge den beregnede fordelingen ved å bo i egen bolig til inntekten, og på samme måte trekke kostnadene fra (se ramme om inntektsbegreper).

Inntektsopplysninger og -begreper

Inntektsopplysningene som er benyttet i denne artikkelen er hentet fra *inntektsregisteret*. Inntektsregisteret er en sammenkopling av flere ulike administrative registre som blant annet gir opplysninger om skattepliktige inntekter fra selvangivelsen og flere skattefrie stønader for alle bosatte personer i Norge. De inntektskomponentene som er benyttet i denne artikkelen framkommer etter følgende regnskap:

Yrkesinntekt
+ lønn, inklusive skattepliktige sykepenger
+ netto næringsinntekt (etter av- og nedskrivninger)
+ Kapitalinntekter
+ ligningsmessig inntekt av egen bolig
+ renteinntekter
+ aksjeutbytte
+ andre kapitalinntekter
+ Overføringer
+ barnetrygd
+ arbeidsledighetstrygd
+ ytelser fra folketrygden
+ tjenestepensjon
+ stipend
+ bostøtte
+ bidrag, livrenter
+ økonomisk sosialhjelp
+ grunnstønad
+ hjelpestønad
+ forsørgerfradrag
= Samlet inntekt
÷ Utlignet skatt
= Inntekt etter skatt
÷ Renteutgifter
÷ gjeldsrenter
÷ boligselskapsutgifter
= Disponibel inntekt

Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på noen svakheter som inntektsopplysningene fra inntektsregisteret er beheftet med.

Det første gjelder opplysningene om *næringsinntekter*. Inntektsregisteret innhenter opplysninger om næringsinntekt fra postene på selvangivelsen. Dette betyr at det kun er netto næringsinntekt *etter* av- og nedskrivninger som blir registrert. I inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger, som er en utvalgsundersøkelse, har en imidlertid muligheter for også å innhente næringsoppgaver som gir opplysninger om av- og nedskrivninger. I den samme inntekts- og formuesundersøkelsen er det videre vanlig å la av- og nedskrivninger inngå i næringsinntekten, og dermed i disponibel inntekt. Begrunnelsen for å gjøre dette er at også deler av beløpet som blir av- og nedskrevet kan benyttes til privat forbruk. Ifølge Inntekts- og formuesundersøkelsen 1994 utgjorde av- og nedskrivninger vel 6 000 kroner i gjennomsnitt for gruppen ektepar med to barn. Dette betyr igjen at de tallene som blir presentert i denne artikkelen i noen grad undervurderer inntektsnivået til næringsdrivende. Dette kan igjen gi ulike utslag for fylkene, avhengig av andelen næringsdrivende i de ulike fylkene.

Et annet problem gjelder feilføringer av næringsinntekter opptjent i en annen kommune enn der en er bosatt (utenbygds næringsinntekter). I selvangivelsen blir slike inntekter ført i en sekkepost kalt "andre inntekter" sammen med typiske kapitalinntekter, som for eksempel gevinst ved salg av opsjoner, aksjeutbytte som ikke er utdelt etter kriteriene i aksjeloven og ikke-betalte gjeldsrenter som det ble gitt fradrag for året før. I inntektsregisteret inngår "andre inntekter" i kapitalinntekter, og det er ikke mulig å skille ut utenbygds næringsinntekter. (I inntekts- og

formuesundersøkelsen er derimot dette mulig da en i tillegg til selvangivelsen også har tilgang til næringsoppgaver.) Dette betyr at sum kapitalinntekter er noe for høye i inntektsregisteret, sammenlignet med inntekts- og formuesundersøkelsen, og at sum næringsinntekter tilsvarende er noe for lave. For samlet inntekt og disponibel inntekt spiller derimot denne feilføringen ingen rolle. Det er imidlertid grunn til å anta at næringsvirksomhet i utenbygds kommuner er mest utbredt blant personer bosatt i Oslo og Akershus. Dette kan igjen bety at vi i denne artikkelen i noen grad overvurderer kapitalinntektene blant barnefamiliene i disse fylkene, og tilsvarende undervurderer næringsinntektene.

Et siste punkt gjelder inntekt av egen bolig. For å få et helt korrekt bilde av familienes økonomiske ressurser skulle, som antydnet ovenfor, den estimerte "fordelen ved å bo i egen bolig" vært trukket fra inntekten og kostnadene (renteutgiftene) vært lagt til, og at man stod igjen med et tall for *disponibel inntekt*. Tall for renteutgiftene, hentet fra selvangivelsen, er fullstendige, mens inntekten av egen bolig, basert på ligningsverdier, er betydelig undervurdert. Manglende balanse mellom disse inntekts- og kostnadstallene medfører at inntektsbegrepet *inntekt etter skatt* benyttes i stedet. På den måten unngår vi problemet med manglende symmetri i inntekts- og kostnadsdisposisjoner for bolig, når familienes økonomiske situasjon skal måles. Inntektstall for bolig fra selvangivelsen inngår riktignok i begrepet *inntekt etter skatt* som benyttes i denne artikkelen, men er så lave at de ikke har noen betydning for inntektsnivået.

Dette inntektsbegrepet, *disponibel inntekt*, skal derfor ideelt sett inkludere den reelle avkastningen en har av å bo i egen bolig, for eksempel som en prosent av boligens markedsverdi, eller det det ville koste å leie en tilsvarende bolig. Kostnadene som trekkes fra inntekten vil være gjeldsrenter.

Men datagrunnlaget for inntektsstatistikken gir kun korrekte tall for gjeldsrenter. Lave ligningsverdier undervurderer den fordelene eller "inntekten" en har ved å bo i egen bolig. Denne manglende symmetri mellom inntekts- og kostnadssiden for bolig i datamaterialet er et argument for å benytte begrepet *inntekt etter skatt*, dvs. inntekten etter skatt, men før fratrekk av gjeldsrenter, som mål på familienes økonomiske ressurser i stedet for disponibel inntekt.

Når det er sagt, så må det også sies at inntekt etter skatt undervurderer inntekten til personer som har egen bolig, men som ikke har renteutgifter på denne. Det vil imidlertid være få av disse blant barnefamiliene.

Størsteparten av en barnefamilies gjeld vil være knyttet til kjøp av egen bolig, og boligprisene varierer i stor grad med hvor i landet en bor. Statistikk over omsatte boligeiendommer viser for eksempel at boligprisene i Oslo, Akershus, Hordaland og Rogaland i 1995, ligger betydelig høyere enn for eksempel i Nord-Trøndelag og Finnmark (Statistisk sentralbyrå 1996a).

Det viser seg imidlertid at selv om en trekker fra renteutgifter i inntekten, så endrer ikke dette noe særlig på ulikhetene i inntektsnivået mellom fylkene. Renteutgiftene (gjeldsrenter + del av boligselskapsutgift) er riktig nok klart høyest for tobarnsfamilier bosatt i Akershus og Oslo, med henholdsvis 53 000 og 51 000 kroner, og

Tabell 1: Gjennomsnittlig inntekt etter skatt, renteutgifter og disponibel inntekt for ektepar med to barn under 17 år, etter fylke. Sortert etter inntekt etter skatt. 1994

	Inntekt etter skatt	Rente- utgifter	Dispo- nibel inntekt	Indeks. Inntekt etter skatt	Antall familier
Landet	334 206	44 693	289 512	100	128 857
Oppland	301 211	37 279	263 932	90	5 311
Aust-Agder	301 602	38 463	263 139	90	3 076
Hedmark	304 613	39 920	264 693	91	5 337
Vest-Agder	305 237	40 777	264 459	91	5 008
Nord-Trøndelag	305 764	43 340	262 425	91	3 223
Sogn og Fjordane	310 341	38 046	272 295	93	2 802
Telemark	311 051	39 043	272 007	93	4 983
Østfold	311 233	40 528	270 705	93	7 739
Møre og Romsdal	312 829	42 145	270 684	94	6 516
Nordland	318 550	43 864	274 686	95	5 564
Sør-Trøndelag	324 788	47 696	277 092	97	7 122
Troms	325 651	47 024	278 627	97	3 695
Hordaland	327 271	43 015	284 256	98	12 396
Buskerud	328 205	44 142	284 064	98	7 299
Vestfold	335 965	47 449	288 515	101	6 631
Finnmark	349 352	43 429	305 923	105	1 579
Rogaland	350 554	43 160	307 394	105	12 270
Akershus	370 352	52 649	317 702	111	16 500
Oslo	389 474	50 988	338 487	117	11 806

Kilde: Inntektsregisteret 1994

lavest for tobarnsfamiliene i Oppland og Sogn og Fjordane med henholdsvis 37 000 og 38 000 kroner. Men selv etter å ha trukket fra gjeldsrentene har tobarnsfamilien i Oslo og Akershus en disponibel inntekt som er henholdsvis 75 000 og 55 000 kroner høyere enn det tilsvarende familier i Nord-Trøndelag, Agderfylkene eller Hedmark og Oppland har.

Høyest yrkesinntekt i Oslo og Akershus

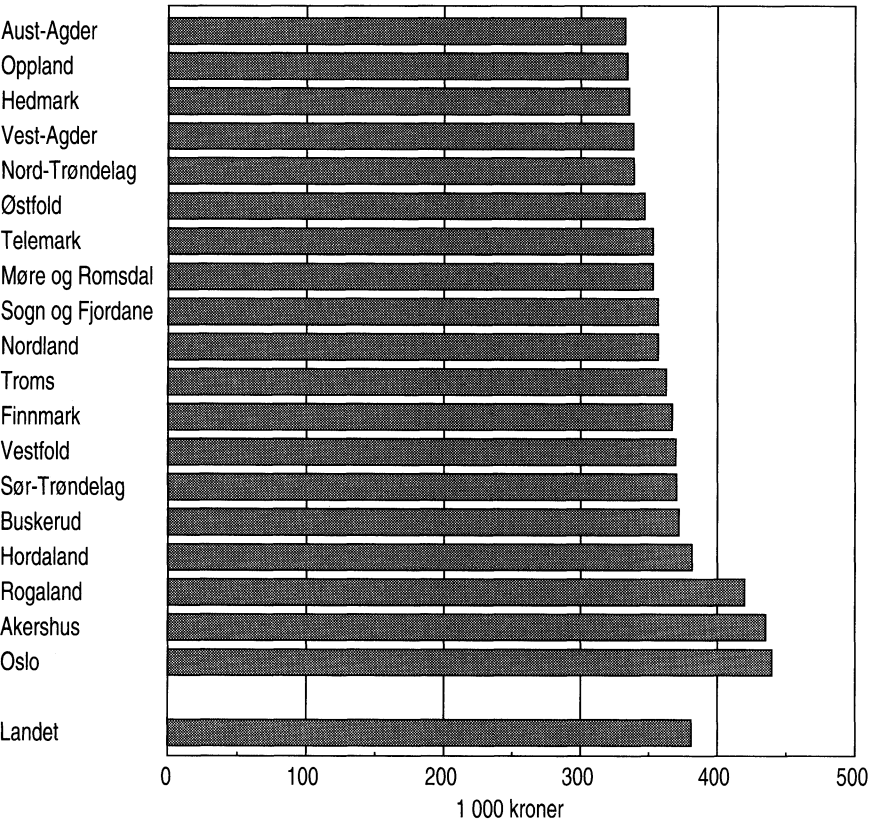
Forskjellene i familieinntekt mellom fylkene skyldes først og fremst ulikhet i yrkesinntekt. Yrkesinntekt er summen av lønnsinntekt og næringsinntekt fra selvstendig virksomhet. Gjennomsnittlig yrkesinntekt for tobarnsfamiliene i Norge var på 382 000 kroner i 1994, og yrkesinntekten utgjorde 86 prosent av den samlede familieinntekten. Figur 1 viser gjennomsnittlig yrkesinntekt for tobarnsfamiliene i de ulike fylkene.

Figuren viser omtrent det samme bildet som tabell 1 viste for inntekt etter skatt, med unntak av Finnmarks posisjon. De høyeste yrkesinntektene har barnefamiliene i Oslo, Akershus og Rogaland, mens tobarnsfamiliene i Hedmark og Oppland og Agderfylkene har de laveste yrkesinntektene. Forskjellen i yrkesinntekt mellom tobarnsfamiliene i Oslo og Akershus på den ene siden, og Agderfylkene og Hedmark/Oppland på den andre var vel 100 000 kroner i 1994.

Flest toinntektsfamilier i nord, færrest i sør

Yrkesaktivitet har stor betydning for barnefamiliers inntektsnivå (jf. NOU 13/96). I tabell 2 ser vi derfor på to indikatorer på yrkesaktivitet i tobarnsfamiliene. Den første indikatoren er antall yrkestilknyttede i familien. En person er her definert som yrkestilknyttet dersom summen av lønns- og næringsinntekt er større

Figur 1: Gjennomsnittlig yrkesinntekt for ektepar med to barn under 17 år, etter fylke. Rangert. 1994. 1 000 kroner

Kilde: Inntektsregisteret 1994

enn folketrygdens minsteytelse til en enslig pensjonist, det vil si 60 700 kroner i 1994. Den andre indikatoren er andelen av ekteparene som benytter hhv. skatteklasse 1 og 2.

For hele landet sett under ett har 25 prosent av tobarnsfamiliene kun én yrkestilknyttet, mens 72 prosent av familiene har begge foreldrene i inntektsgivende arbeid. I knapt 3 prosent av familiene er det ingen av foreldrene som er yrkestilknyttet.

Tabellen viser imidlertid interessante forskjeller mellom fylkene. Vi ser at det er mest vanlig at begge ektefellene har inntektsgivende arbeid i Nord-Norge, mens andelen toinntektsfamili-

lier er lavest lengst i sør, dvs. i Agderfylkene. Det er flest toinntektsfamilier i Finnmark, der 80 prosent av tobarnsfamiliene har to yrkestilknyttede. Også Sogn og Fjordane, Trøndelagsfylkene, Nordland og Troms har mange toinntektsfamilier. Det er færrest toinntektsfamilier i Vest-Agder. Her er det kun 65 prosent av tobarnsfamiliene som har begge foreldrene i arbeid, og andelen som benytter skatteklasse 2 er også den høyeste i landet. Dette kan skyldes et mer tradisjonelt familiemønster, dårlig tilgang på jobber, eller mindre muligheter til å kombinere arbeid og barnepass. Barnehagedekningen i Vest-Agder er for eksempel den laveste i landet (NOU 13/96 s. 154).

Noe overraskende er det kanskje at andelen toinntektsfamilier i Oslo også er lav (69 prosent). Dette skyldes imidlertid at Oslo har en større andel tobarnsfamilier med innvandrerbakgrunn enn andre fylker. Innvandrerfamiliene er kjennetegnet ved at det er mindre vanlig at begge ektefellene er i jobb. Dersom vi utelater innvanderne, så øker andelen toinntektsfamilier i Oslo til 77 prosent, noe som altså er blant de høyeste andelen i landet.²

Høyt lønnsnivå i Oslo, Akershus og Rogaland

Den lave familieinntekten til tobarnsfamiliene i Agderfylkene kan altså skyldes at det i disse fylkene er mindre vanlig at begge foreldrene er i jobb. Derimot kan ikke høy yrkesaktivitet forklare hvorfor familieinntektene til barnefamiliene i Oslo, Akershus og Rogaland ligger så høyt. Det er ikke mer vanlig med to yrkestilknyttede her enn i andre fylker der familieinntektene er lavere. Den sannsynlige forklaringen er et generelt høyt lønnsnivå i disse fylkene.

Familieinntektene i Oslo, Akershus og Rogaland er først og fremst høye fordi *familiefedrene* har høy inntekt. Gjennomsnittlig yrkesinntekt for familiefedrene i Rogaland, Akershus og Oslo ligger på over 305 000 kroner i gjennomsnitt, noe som er 15 prosent høyere enn landsgjennomsnittet, og 35 prosent over yrkesinntektene til familiefedrene i Finnmark, Nord-Trøndelag, Oppland og Hedmark.

Det høye inntektsnivået til familiefedrene i Rogaland kan nok først og fremst tilskrives at det her har kommet mange godt betalte jobber i tilknytning til oljeindustrien. Ser vi for eksempel tilbake til perioden før oljeeventyret kom skikkelig i gang i Norge, så var det generelle inntektsnivået i Rogaland den gang til dels lavere enn landsgjennomsnittet. I 1972 var

Tabell 2: Andelen ektepar med to barn under 17 år etter antall yrkestilknyttede og skatteklasser, etter fylke. Sortert etter andelen med to yrkestilknyttede. 1994. Prosent

	Yrkestilknyttede av foreldrene			Skatteklasser	
	Ingen	Én	Begge	Klasse 1	Klasse 2
Vest-Agder	4	31	65	77	23
Aust-Agder	3	30	67	80	20
Oslo	6	25	69	78	22
Vestfold	2	28	70	80	20
Rogaland	2	28	70	78	22
Telemark	2	27	70	82	18
Østfold	2	27	71	81	19
Buskerud	2	27	71	81	19
Hordaland	2	26	72	80	20
Møre og Romsdal	2	26	72	81	19
Oppland	3	25	73	82	18
Hedmark	3	24	73	83	17
Akershus	2	25	74	81	19
Troms	3	20	77	87	13
Sør-Trøndelag	3	20	77	85	15
Nordland	3	19	78	87	13
Sogn og Fjordane	2	20	78	85	15
Nord-Trøndelag	3	19	78	87	13
Finnmark	2	18	80	86	14

Kilde: Innregistrering 1994

Tabell 3: Gjennomsnittlig yrkesinntekt for ektemannen, kona og barna for ektepar med to barn under 17 år, etter fylke. Sortert etter konas inntekt. 1994. Kroner¹

	Familieinntekt	Ektemannens inntekt	Konas inntekt	Barnas inntekt
Landet	388 935	265 412	122 867	656
Vest-Agder	347 073	247 621	98 878	574
Aust-Agder	340 579	237 007	102 913	659
Østfold	355 751	242 418	112 751	582
Telemark	361 819	248 402	112 920	497
Oppland	342 392	227 300	114 238	853
Møre og Romsdal	360 711	245 472	114 526	713
Vestfold	378 183	262 005	115 519	660
Buskerud	380 253	263 242	116 367	643
Hedmark	344 520	227 347	116 503	670
Rogaland	426 840	308 307	117 882	651
Hordaland	389 401	268 995	119 724	681
Nord-Trøndelag	348 528	225 707	122 182	639
Sogn og Fjordane	362 067	237 379	123 769	919
Sør-Trøndelag	379 364	248 320	130 572	472
Nordland	366 484	232 130	133 520	834
Akershus	442 456	306 116	135 722	617
Troms	370 717	232 275	137 661	781
Oslo	447 179	305 152	141 450	576
Finnmark	374 652	225 782	147 643	1 227

¹ I motsetning til figur 1 er arbeidsledighetsstrygd inkludert i yrkesinntekt
Kilde: Innregistrering 1994

for eksempel gjennomsnittlig nettoinntekt pr. innbygger i Rogaland 4 prosent under landsgjennomsnittet. Dette har imidlertid endret seg etter 1972. I 1994 hadde rogalendingene en nettoinntekt som lå 8 prosent over landsgjennomsnittet (Statistisk sentralbyrå 1972 og 1996b).

For familiefedrene i Oslo og Akershus skyldes nok det høye inntektsnivået at det i disse fylkene finnes mange jobber som krever lang utdanning. Utdanningsnivået til familiefedrene (og mødrene) er i disse fylkene derfor mye høyere enn i andre fylker. I Oslo hadde 46 prosent av familiefedrene utdanning på universitetsnivå. Tilsvarende tall for Akershus var 40 prosent. I fylkene Hedmark, Oppland og Østfold var det til sammenligning kun 24 prosent av familiefedrene som hadde så høy utdanning.

Mødrene oftere hovedforsørger i Nord-Norge

Tabell 3 bekrefter at mødrene i Nord-Norge i større grad enn mødrene i andre fylker bidrar til familieøkonomien ved å være i inntektsgivende arbeid. Selv om familiefedrene i tobarnsfamiliene i Nord-Norge har en yrkesinntekt som er blant de aller laveste i hele landet, så blir dette i stor grad kompensert for ved at mødrene har yrkesinntekter (148 000 kroner) som ligger godt over gjennomsnittet (123 000 kroner). Konsekvensen av dette er at den samlede yrkesinntekten for familiene i Nord-Norge er høyere enn i mange andre fylker. Det er også mer vanlig blant tobarnsfamiliene i Nord-Norge at det er mødrene som er hovedinntektstakeren i familien. I Finnmark er det for eksempel mødrene som har den høyeste yrkesinntekten i 23 prosent av tobarnsfamiliene. Dette står i klar kontrast til Rogaland, der tilsvarende andel kun er 10 prosent.

Vi legger for øvrig merke til at også barna i Finnmark i større grad enn i andre fylker bidrar til familieøkonomien, med en gjennomsnittlig yrkesinntekt på 1 200 kroner. Her dreier det seg kanskje om skjæring av torsketunger eller andre strøjobber i tilknytning til fiskerinæringen?

Lave yrkesinntekter i landbrukskommuner

En del av ulikhetene i familienes yrkesinntekt kan også forklares med at inntektene er opptjent i ulike næringer. Ser vi på tre av de fylkene som har blant de laveste yrkesinntektene i landet: Hedmark, Oppland og Nord-Trøndelag, så er disse fylkene kjennetegnet av at det er mange familier som har inntekten sin fra landbruket. I Nord-Trøndelag har for eksempel 9 prosent av familiefedrene hovedinntekten sin fra primærnæringen, mens tilsvarende tall for Oppland og Hedmark var henholdsvis 7 og 5 prosent. Gjennomsnittet for hele landet var 3 prosent.

Nå er det likevel ikke nødvendigvis slik at landbruksbefolkningen i disse fylkene har så mye dårligere råd enn andre barnefamilier. Som vi har gjort oppmerksom på i rammen om "inntektsopplysninger og -begreper", så registrerer datamaterialet vårt næringsinntekten etter av- og nedskrivninger. Dette betyr at det reelle inntektsnivået for familier som lever av egen næringsvirksomhet, i noen grad kan bli undervurdert i vårt materiale.

Høyest kapitalinntekter til familier bosatt rundt Oslofjorden

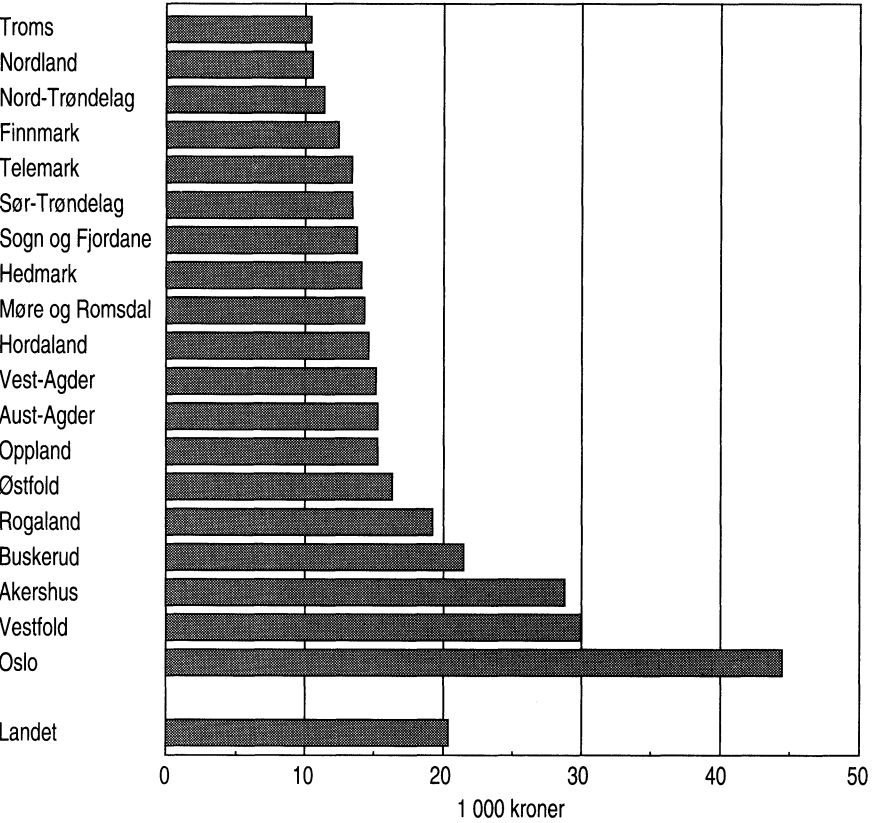
Den samlede familieinntekten til en tobarnsfamilie er sammensatt av flere ulike komponenter. Vi har allerede sett på fordelingen av den klart viktigste inntekten til barnefamilieene: yrkesinntekt. Men også to andre typer inntekter - kapitalinntekter og overføringer - har en viss betydning. Kapitalinntekt er renteinntekter fra

bankinnskudd og avkastningen fra ulike verdipapir, mens overføringer er mottatte stønader som for eksempel barnetrygd, arbeidsledighetstrygd og ytelser fra folketrygden (se rammen for en nærmere gjennomgang av hva som inngår i inntektsbegrepene).

De fleste barnefamilieene har små kapitalinntekter, og befinner seg vel heller ikke i en livsfase der det er lett å spare. I gjennomsnitt mottok tobarnsfamilieene vel 20 000 kroner i kapitalinntekter i 1994. Det er likevel store regionale forskjeller, Oslo står i en klasse for seg. Der hadde tobarnsfamilieene i gjennomsnitt 44 000 kroner i kapitalinntekter i 1994. De største enkeltpostene for Oslo-familieene var aksjeutbytte med 18 000 kro-

ner, og sekkeposten "andre kapitalinntekter" med 16 000 kroner. At posten "andre kapitalinntekter" er så høy i Oslo, kan tyde på at det her kan skjule seg inntekter som egentlig er næringsinntekter fra utenbygds kommuner, og ikke kapitalinntekter. Dette skyldes at det i inntektsregisteret ikke er mulig å skille ut slike næringsinntekter fra rene kapitalinntekter, se diskusjonen om inntektsbegrepet i rammen. Vi ser ellers at også barnefamilieene i Vestfold, Akershus og Buskerud har relativt høye kapitalinntekter. De langt fleste barnefamilieene bosatt i de andre fylkene har imidlertid relativt beskjedne kapitalinntekter, med et gjennomsnittsbeløp på cirka 15 000 kroner. De laveste kapitalinntektene har barnefamilieene i

Figur 2: Gjennomsnittlig kapitalinntekt for ektepar med to barn under 17 år, etter fylke. Rangert. 1994. 1 000 kroner

Kilde: Inntektsregisteret 1994

Nord-Trøndelag og i de tre nordnorske fylkene. Tobarnsfamiliene i Troms har de aller laveste kapitalinntektene med kun 10 000 kroner i gjennomsnitt.

Minst overføringer til barnefamiliene på Vestlandet, mest til Nord-Norge

Det er lite variasjon mellom fylkene når det gjelder mottatte overføringer. Finnmarksfamiliene ligger imidlertid noe høyere enn familier i andre fylker med vel 52 000 kroner i gjennomsnitt, noe som er om lag 9 000 kroner høyere enn gjennomsnittet for alle tobarnsfamilier i landet. De store overføringene til barnefamiliene i Finnmark og i noen grad Nord-Troms, skyldes imidlertid at barnefa-

milier i disse fylkene mottar et tillegg i barnetrygden. I 1994 var dette tillegget på 3 732 kroner pr. barn pr. år. En tobarnsfamilie i Finnmark og Nord-Troms mottok dermed 7 464 kroner mer i barnetrygd pr. år enn de ville gjort om de hadde bodd andre steder i landet.

Det er barnefamiliene i Akershus som sammen med de fire vestlandsfylkene mottar minst i overføringer. Aller minst overføringer mottar tobarnsfamiliene i Sogn og Fjordane med i gjennomsnitt 37 000 kroner. Når sognefamiliene mottar så lite i overføringer, så skyldes dette først og fremst at de i gjennomsnitt mottar mindre folketrygd (for eksempel uføretrygd), mindre dagpenger ved

arbeidsledighet, mindre underholdsbidrag, og - sammen med Finnmark - mindre økonomisk sosialhjelp enn tobarnsfamiliene i andre fylker.

Flest rike barnefamilier i Oslo, men også flest fattige

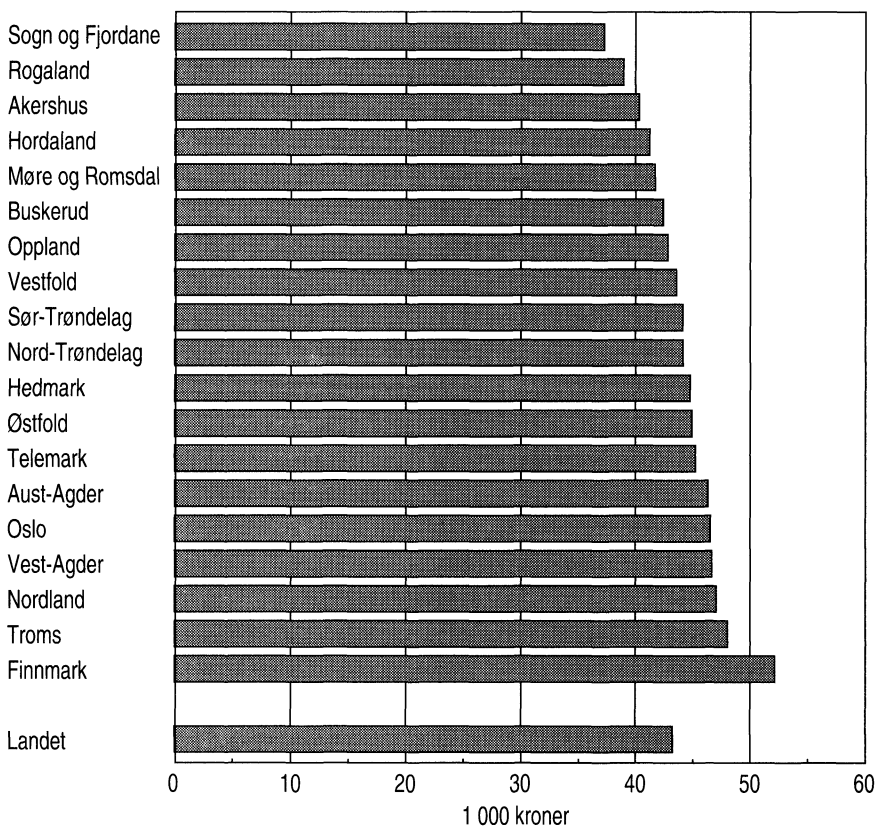
Gjennomsnittstallene har vist at inntektsnivået er høyest for tobarnsfamiliene i Oslo. Gjennomsnittstall sier imidlertid ingenting om hvordan fordelingen av inntektene er, om det for eksempel er noen få familier med svært høye inntekter som drar gjennomsnittet opp, mens resten av familiene har en mer beskjeden inntekt.

Tabell 4 viser at det i Oslo er mange tobarnsfamilier som har svært høy familieinntekt, men vi ser også at det er mange som har svært lav inntekt i Oslo. Det er 13,9 prosent av familiene i Oslo som har en inntekt etter skatt på over en halv million kroner i 1994, mens det kun var 5,7 prosent av alle tobarnsfamiliene i landet sett under ett som hadde en så høy inntekt. Vi ser også at det er i Oslo at det er flest familier med lav inntekt. Av alle tobarnsfamilier i Oslo hadde 11,3 prosent under 200 000 kroner i inntekt etter skatt. Dette tyder på at inntektsspredningen er mye større i Oslo enn i andre fylker. Tabellen viser ellers at det er relativt mange tobarnsfamilier med lav inntekt, det vil si under 200 000 kroner i inntektsfylkene Oppland og Hedmark og i Agderfylkene. Færrest familier med så lav inntekt finner en i Akershus og Finnmark.

Minst inntektsforskjeller i Sogn og Fjordane

I tabell 5 ser vi nærmere på inntektsforskjellene innen barnefamiliene i de ulike fylkene. Tabellen viser gjennomsnittlig inntekt etter skatt for den tidelen av familiene med lavest inntekt (desil 1) og den tidelen med høyest inntekt (desil 10). I tillegg viser tabellen hvor mye mer i inntekt

Figur 3: Gjennomsnittlige overføringer for ektepar med to barn under 17 år, etter fylke. Rangert. 1994. 1 000 kroner

Kilde: Inntektsregisteret 1994

Tabell 4: Andelen ektepar med to barn under 17 år fordelt på ulike inntektstrinn, etter fylke. 1994. Prosent

	Alle	Inntekt etter skatt (1 000 kr)				
		-199	200-299	300-399	400-499	500-
Landet	100	7,5	34,6	40	12,2	5,7
Østfold	100	8,2	42,1	38,3	8,1	3,3
Akershus	100	5,0	25,1	40,1	19,8	10,0
Oslo	100	11,3	22,0	33,5	19,3	13,9
Hedmark	100	9,8	43,1	37,3	7,2	2,6
Oppland	100	10,5	43,3	35,8	7,8	2,7
Buskerud	100	7,8	35,6	40,7	11,2	4,7
Vestfold	100	6,1	38,2	40,0	11,1	4,5
Telemark	100	8,1	41,1	39,3	8,3	3,3
Aust-Agder	100	8,7	45,4	36,9	6,7	2,3
Vest-Agder	100	8,7	44,7	36,7	7,0	3,1
Rogaland	100	5,8	32,3	40,1	13,6	8,1
Hordaland	100	6,3	35,3	42,0	11,8	4,6
Sogn og Fjordane	100	7,0	39,5	43,4	7,7	2,4
Møre og Romsdal	100	7,2	39,8	41,7	8,4	2,9
Sør-Trøndelag	100	7,5	33,8	42,4	12,2	4,1
Nord-Trøndelag	100	7,6	42,9	40,2	7,1	2,3
Nordland	100	7,4	33,3	47,8	8,9	2,7
Troms	100	6,7	30,7	47,9	11,6	3,1
Finnmark	100	5,3	23,2	49,0	16,7	6,0

Tabell 5: Gjennomsnittlig inntekt etter skatt for desilgruppe 1 og 10. Ektepar med to barn under 17 år. 1994. Kroner

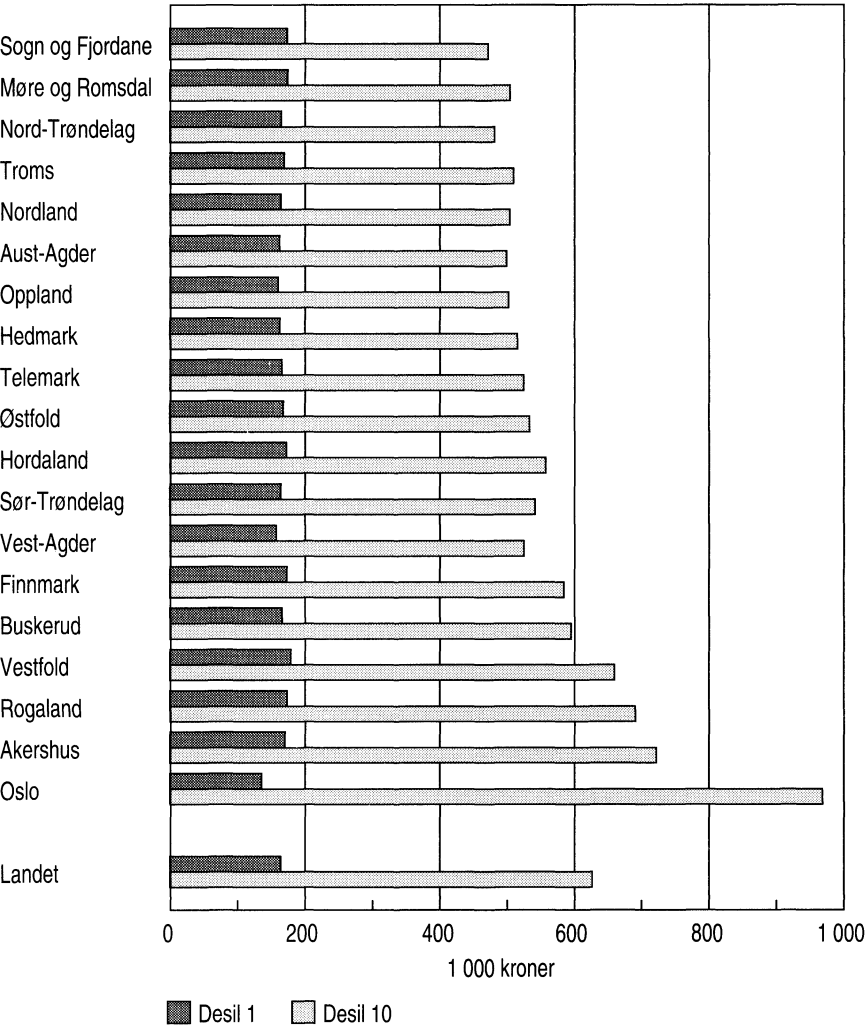
	Gjennomsnittlig inntekt		Forholdet mellom den fattigste og den rikeste tidelen
	Desil 1	Desil 10	
Landet	164 184	626 264	3,8
Sogn og Fjordane	173 717	472 311	2,7
Møre og Romsdal	174 219	504 578	2,9
Nord-Trøndelag	164 712	481 745	2,9
Troms	169 335	509 611	3,0
Nordland	164 530	503 911	3,1
Aust-Agder	162 654	499 530	3,1
Oppland	160 219	502 089	3,1
Hedmark	163 047	515 446	3,2
Telemark	165 740	524 726	3,2
Østfold	168 024	533 484	3,2
Hordaland	172 447	557 140	3,2
Sør-Trøndelag	164 438	541 974	3,3
Vest-Agder	157 506	525 119	3,3
Finnmark	172 945	584 409	3,4
Buskerud	166 200	594 984	3,6
Vestfold	179 175	659 563	3,7
Rogaland	173 361	690 390	4,0
Akershus	170 235	722 261	4,2
Oslo	135 700	968 600	7,1

den rikeste tidelen har i forhold til den fattigste tidelen innen de ulike fylkene.

Tabellen bekrefter at de økonomiske forskjellene er klart størst innen tobarnsfamiliene i Oslo. Den rikeste tidelen av tobarnsfamiliene i Oslo har for eksempel en inntekt etter skatt som er hele 7,1 ganger høyere enn det den fattigste tidelen hadde. I skarp kontrast til Oslo står inntektsfordelingen blant tobarnsfamiliene i Sogn og Fjordane. Forholdet mellom den rikeste og fattigste tidelen er her mye mindre (bare 2,7). Andre fylker der inntektsfordelingen blant barnefamilie- ne er jevn, er Nord-Trøndelag, Troms og Møre og Romsdal. Derimot er ulikhetene større i fylker der gjennomsnittsinntekten er høy. I tillegg til Oslo er ulikhetene relativt store blant barnefamilie- ne i Akershus og Rogaland.

Med unntak av Oslo er det liten forskjell mellom fylkene når det gjelder gjennomsnittlig inntekt etter skatt for tidelen med lavest inntekt. Gjennomsnittsinntekten ligger i alle fylkene (unntatt Oslo) på mellom 160 000 og 180 000 kroner for denne gruppen. I Oslo er derimot gjennomsnittsinntekten for den fattigste tidelen kun 136 000 kroner.³ Derimot er det betraktelig større variasjon når en ser på inntektsnivået til den rikeste tidelen. Lavest inntekt har de "rike" i Sogn og Fjordane med en gjennomsnittsinntekt på 472 000 kroner. Inntektsnivået er også relativt lavt for de rikeste tobarnsfamiliene bosatt i Nord-Trøndelag og Aust-Agder, med en gjennomsnittlig inntekt på under 500 000 kroner. På motsatt side av skalaen finner vi igjen Oslo. Den rikeste tidelen av tobarnsfamiliene har her en gjennomsnittsinntekt som er på 969 000 kroner, noe som altså er mer enn dobbelt så høy inntekt som de "rike" tobarnsfamiliene i Sogn og Fjordane. Inntektsnivået for den

Figur 4: Gjennomsnittlig inntekt etter skatt for den fattigste og den rikeste tidelen av ekteparene med to barn under 17 år. Rangert etter forholdet mellom den fattigste og den rikeste tidelen. 1994. 1 000 kroner

Kilde: Inntektsregisteret 1994

rikeste tidelen er også relativt høyt i Akershus (722 000 kroner), Rogaland (690 000 kroner) og Vestfold (660 000 kroner).

Som det vil gå fram av artikkelen er det tobarnsfamiliene bosatt i Oslo som særlig skiller seg ut fra tilsvarende familier i andre fylker. De har høyere gjennomsnittsinntekt, men inn-

tekten er så mye skjevare fordelt her enn i andre fylker. Dette skyldes nok for en stor del at Oslo er det eneste fylket i landet som også er en storby. Men selv om vi sammenligner Oslo med de andre store byene i landet, så skiller Oslo seg fremdeles ut ved å ha de største økonomiske forskjellene blant barnefamilie.⁴ Dette bekrefter vel i så måte tidligere studier der

det blir påpekt at de største levekårsforskjellene i landet finnes nettopp i Oslo (Barstad 1995).

1. Forskjellen på en husholdning og en familie kan kort oppsummeres som følger: En husholdning er alle personer som bor i samme bolig uansett slektsforhold. En husholdning kan derfor bestå av flere familier. Det finnes imidlertid ingen registeropplysninger over husholdninger i Norge, og med unntak for folketellingene blir husholdningsstatistikk samlet inn ved hjelp av utvalgsundersøkelser. En familie er derimot personer som er bosatt på samme adresse og som har samme familienummer. To samboere uten felles barn vil for eksempel ha hvert sitt familienummer, og blir dermed regnet som to familier i familiestatistikken. Et ektepar (med eller uten barn) vil derimot bli regnet som én familie, og alle familiemedlemmene vil ha samme familienummer. Familiestatistikken lages på bakgrunn av registeropplysninger fra Det sentrale folkeregister (Vestli 1996a).

2. I Oslo var 22 prosent av alle tobarnsfamilier enten første- eller andregenerasjonsinnvandrere. Dette er en betydelig høyere andel enn i andre fylker. Tabellen under viser klart at den innvandrerbefolkningen inngår i data-materialet eller ikke, har stor betydning for f.eks. antall yrkestilknyttede i familien, gjennomsnittlig inntekt og ulikhet.

Tabell A.
Statistikk for Oslo med og uten innvandrerpopulasjonen. Ektepar med to barn under 17 år. 1994

	Med innvandrere	Uten innvandrere
Antall yrkestilknyttede i familien		
0	5,6	1,1
1	25,1	21,7
2	69,3	77,2
Andel ektepar som har skatteklasse 2	22,5	16,4
Gjennomsnittlig beløp		
Yrkesinntekt	440 900	496 300
Kapitalinntekt	44 500	54 100
Overføringer	46 600	39 900
Inntekt etter skatt	389 500	427 800
Gjennomsnitt		
Desil 1	135 700	200 000
Desil 10	968 600	1 036 400
Antall familier	11 806	9 202

3. Som det vil gå fram av tabell A over, så kan det lave inntektsnivået til desil 1 i Oslo i høy grad tilskrives det lave inntektsnivået til innvandrerfamiliene i Oslo. Dersom vi utelater disse, så vil gjennomsnittsinntekten til desil 1 i Oslo øke til 200 000 kroner, som da er høyere enn i alle andre fylker.

4. Tabell B under viser gjennomsnittlig inntekt etter skatt for alle ektepar med to barn i de fire største byene. I tillegg viser tabellen gjennomsnittlig inntekt etter skatt for desil 1 og 10 og forholdet mellom desil 10 og desil 1.

Tabell B.
Inntektsnivå og ulikhet blant ektepar med to barn under 17 år. Inntekt etter skatt. 1994

	Gjennomsnitt			Forholdet mellom den fattigste og den rikeste tidelen
	Alle	Desil 1	Desil 10	
Oslo	389500	135700	968600	7,1
Bergen	343200	174000	602300	3,5
Trondheim	344200	161600	590727	3,7
Stavanger	385565	169800	796170	4,7

Litteratur

Barstad, Anders (1995): *Levekår i by og land*. Samfunnsspeilet nr. 1/95. Statistisk sentralbyrå.

NOU 1996: 13: *Offentlige overføringer til barnefamilier*. Barne- og familiedepartementet.

Statistisk sentralbyrå (1996a): *Ukens statistikk* nr. 14/15 1996.

Statistisk sentralbyrå (1996b): *Ukens statistikk* nr. 6/96.

Statistisk sentralbyrå (1975): *Skattestatistikk 1972*. NOS A 664.

Vestli, Sissel (1996a): *Avklaring av begrep og kjennemerker i familie- og barnestatistikken*. Notater 96/24, Statistisk sentralbyrå.

Vestli, Sissel (1996b): *Med barn i fokus: Barnestatistikk fra 1989 til 1995*. Samfunnsspeilet nr. 3/96. Statistisk sentralbyrå.

Jon Epland er rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

Terje Erstad er førstekonsulent i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

